

Nr 148

Utlåtande i anledning av väckta motioner om flyttning av LKAB:s huvudkontor.

(5:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per Petersson m. fl.* (I: 13) och den andra inom andra kammaren av fru *Boman m. fl.* (II: 15), har hemställts att riksdagen måtte besluta att LKAB:s huvudkontor skall flyttas från Stockholm till ort inom Norrbottens län.

Beträffande motiveringen för detta förslag får utskottet hänvisa till motionen I: 13.

Över förevarande motioner har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, utlåtande avgivits av *länsstyrelsen i Norrbottens län*, varjämte *Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag* begagnat sig av erhållet tillfälle att yttra sig över motionerna.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har till sitt utlåtande i ärendet fogat infordrade yttranden från *Kiruna* och *Luleå* städer samt *Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott*.

Samtliga ifrågavarande yttranden fogas såsom *bilaga* till detta utlåtande.

Utskottet. Frågan om förläggningen av LKAB:s huvudkontor var — såsom i motionerna erinras — föremål för prövning av 1956 års riksdag i samband med frågan om det fortsatta samarbetet i LKAB mellan staten och TGO. Riksdagen avslog härvid framförda motionsyrkanden om åtgärder från riksdagens sida i syfte att huvudkontoret skulle förläggas till Norrbotten. Samtidigt uttalade riksdagen emellertid, att om erfarenheten skulle visa att en förflyttning av huvudkontoret till Norrbotten kunde verkställas utan nackdelar för bolaget frågan härom borde upptas till förnyad prövning.

I de nu föreliggande motionerna yrkas att riksdagen måtte besluta att LKAB:s huvudkontor skall flyttas från Stockholm till ort inom Norrbottens län. Enligt motionärernas mening är tiden nu inne att ta upp frågan om placeringen till förnyad prövning i enlighet med nyssnämnda uttalande av 1956 års riksdag.

De i ärendet avgivna remissyttrandena ger inte uttryck åt någon entydig opinion i förevarande fråga. Kiruna stad anser att bedömningen bör ske

enbart på den grund att huvudkontoret bör vara lokaliserat till den ort där syftet att bedriva verksamheten på det effektivaste sättet mest kan främjas. Luleå stad uttalar sig klart för bifall till motionerna. Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott anser väsentligt hur man inom LKAB:s ledning nu bedömer frågan huruvida förhållandena ändrats därhän att en flyttning av huvudkontoret skulle kunna komma till stånd. Länsstyrelsen i Norrbottens län framhåller att det ur länets synpunkt är ett naturligt och angeläget önskemål att LKAB:s huvudkontor förläggs till Norrbotten; om detta ej kan ske på grund av försämrad effektivitet i företagets skötsel är det av stor betydelse för länet att största möjliga del av huvudkontorets personal placeras i länet. LKAB slutligen belyser ingående problemet om huvudkontorets förläggning och anser intet av de anförda motiven för en flyttning vara av sådan styrka att de kan anses överväga de skäl för företagsorganisationen som företagsledningen funnit avgörande.

Såväl i motionerna som i de avgivna remissyttrandena berörs den skattepolitiska aspekten på frågan om förläggningen av LKAB:s huvudkontor. I detta hänseende vill utskottet erinra om att enligt gällande skattelagstiftning viss del av rörelseinkomsten för ett företag beskattas i den kommun där huvudkontoret är beläget. Denna del, den s. k. huvudkontorsandelen, utgör för LKAB:s vidkommande jämlikt ett utslag av regeringsrätten f. n. 7,5 procent av bolagets i Sverige till kommunal inkomstskatt beskattningsbara inkomst. Denna procentsats överstiger emellertid den som i flertalet fall tillämpas, nämligen 5 procent. Frågan om storleken av företagens huvudkontorsandel har nyligen varit föremål för riksdagens prövning. I anledning av de vid årets riksdag väckta motionerna I: 35 och II: 47 samt I: 202 och II: 250 har bevillningsutskottet nämligen i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 36 gjort vissa uttalanden i ämnet. Enligt bevillningsutskottets mening bör vid huvudkontorsandelens bestämmande — därest intresseprincipen skall upprätthållas i den utsträckning som förutsatts vid fördelningsregelns tillkomst — restriktivitet iaktas när det gäller att gå utöver den för normalfallen fixerade femprocentsgränsen. Vidare har bevillningsutskottet anført att den i motionerna aktualiserade frågan om huvudkontorsandelens storlek torde kunna lösas i rättstillämpningen — d. v. s. utan ändring av lagstiftningen på detta område.

Förutom en hänvisning till vad bevillningsutskottet sålunda uttalat i fråga om huvudkontorsandelens storlek vill statsutskottet för egen del endast tillägga, att utskottet i sitt utlåtande 1956: 155 framhöll att inom ramen för nuvarande skattelagstiftning möjlighet beräknades föreligga att bestämma huvudkontorsandelen för LKAB till allenast 5 procent. Vidare vill utskottet omnämna att enligt vad utskottet inhämtat frågan om huvudkontorsandelens storlek besvärsvägen ånyo underställts skattedomstols prövning, d. v. s. kommer att avgöras inom ramen för rättstillämpningen på sätt bevillningsutskottet förutsatt.

Vad därefter angår det till statsutskottets prövning hänskjutna yrkandet i motionerna I: 13 och II: 15 om att riksdagen skulle besluta att LKAB:s huvudkontor skall flyttas från Stockholm till ort inom Norrbottens län vill utskottet framhålla, att den dominerande synpunkten vid bedömning av frågan om huvudkontorets förläggning enligt utskottets mening bör vara hänsynen till verksamhetens bedrivande på det ur olika utgångspunkter effektivaste och mest ändamålsenliga sättet. Det måste anses i första hand ankomma på företagsledningen att bedöma denna fråga. Härmed sammanhänger prövningen av huruvida i anslutning till 1956 års riksdags uttalande i ämnet tillräckliga erfarenheter numera vunnits för ett bedömande av om en förflyttning av huvudkontoret kan ske utan nackdelar för bolaget. En bedömning av ifrågasvarande slag torde inte kunna ske enbart med utgångspunkt från de förutsättningar som förelåg 1956 utan givetvis måste beaktas den utveckling som ägt rum sedan dess. Utskottet finner sig inte kunna tillstyrka att riksdagen nu skulle fatta beslut i enlighet med motionsyrkandet. Då utskottet sålunda avstyrker nämnda yrkande anser sig utskottet emellertid kunna utgå ifrån att företagsledningen med uppmärksamhet följer frågan om huvudkontorets mest ändamålsenliga förläggning och vidtar de åtgärder i detta hänseende vartill utvecklingen kan föranleda. Hit hör även frågan om fördelningen på olika orter av huvudkontorets förvaltande personal. Det bör slutligen understrykas att genom sammansättningen av LKAB:s styrelse garantier torde finnas för att norrlandsintressena blir behörigen beaktade inom företagsledningen.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att motionerna I: 13 och II: 15 icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 3 november 1964

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit
från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Ivar Johansson, Bergman, Axel Johannes Andersson, Virgin, Fritz Persson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Bengtson, Per Jacobsson, Söderberg, Mårtensson, Åkerlund och Harry Carlsson; samt

från andra kammaren: herrar Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Almgren, Nilsson i Göingegården, fru Lewén-Eliasson, herrar Svensson i Ljungskile, Lassinantti, Johansson i Norrköping, Carbell, fröken Karlsson, herrar Löfroth, Berg, Antonsson och Nelander.

Reservationer

1) av herrar *Axel Johannes Andersson, Virgin, Per Jacobsson, Akerlund, Nilsson* i Göingegården, *Svensson* i Ljungskile och fröken *Karlsson*, vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 3, som börjar med »Vad därefter» och slutar med »inom företagsledningen», bort ha följande lydelse:

»Vad därefter angår det till statsutskottets prövning hänskjutna yrkandet i motionerna I: 13 och II: 15 om att riksdagen skulle besluta att LKAB:s huvudkontor skall flyttas från Stockholm till ort inom Norrbottens län vill utskottet framhålla, att den dominerande synpunkten vid bedömning av frågan om huvudkontorets förläggning enligt utskottets mening bör vara hänsynen till verksamhetens bedrivande på det ur olika utgångspunkter effektivaste och mest ändamålsenliga sättet. Det måste anses i första hand ankomma på företagsledningen att bedöma denna fråga. Företagsledningen har också anfört tungt vägande skäl för sin ståndpunkt att behålla nuvarande förläggningsort. Av den anledningen vill dock utskottet inte förbise den vikt som befolkningen i Norrbottens län tillmäter frågan om huvudkontorets förläggning, varom remissinstansernas yttranden vittnar. De psykologiska och lokaliseringpolitiska motiven för en förflyttning av huvudkontoret till produktionsorten förtjänar otvivelaktigt också beaktande vid bedömningen av vad som från företagets synpunkt är mest ändamålsenligt. Utskottet vill även erinra om ett flertal exempel på förflyttning av storföretags huvudkontor till produktionsorten eller dess närhet med från effektivitetssynpunkt lyckat resultat. Vid en avvägning av dessa synpunkter anser sig utskottet emellertid inte kunna biträda motionsyrkandet, att riksdagen nu skulle besluta en förflyttning av huvudkontoret till Norrbottens län. Utskottet vill däremot i anledning av motionerna förorda, att frågan om huvudkontorets förläggning göres till föremål för en skyndsam utredning under medverkan av företagsledningen och representanter för Norrbottens län.»

dels ock att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 13 och II: 15, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning av frågan om förläggning av LKAB:s huvudkontor under medverkan av företagets ledning och representanter för Norrbottens län.»

2) av herr *Bengtson*

3) av herr *Löfroth*.

Remissyttranden till motionerna I: 13 och II: 15**Kiruna stad**

Kiruna stad har förklarat sig ansluta sig till de åsikter som allmänt be-
träffande lokaliseringsfrågorna anförts av den Näslundska lokaliseringsut-
redningen och har såsom sitt yttrande anfört följande.

Såsom i motionen anföres har frågan om förläggningen av LKAB:s hu-
vudkontor varit föremål för ingående prövning av 1956 års riksdag. Den-
na prövning föranledde icke riksdagen att frångå den föreslagna place-
ringen av huvudkontoret i Stockholm även om en viss omprövningsmöjlig-
het lämnades öppen.

Redan i detta stadium förbands spörsmålet med skattefrågan i vad av-
såg bolagets beskattning i Stockholm. Statsutskottet fann i detta samman-
hang att man torde kunna räkna med att inom ramen för nuvarande skat-
telagstiftning ha möjlighet att bestämma huvudkontorsandelen till det nya
LKAB till allenast 5 procent. Denna fråga har sedermera prövats och år
1963 fastställde regeringsrätten andelen till 7,5 procent.

Frågan om LKAB:s beskattning har redan före förstatligandet varit före-
mål för utredningar och framställningar. I det sammanhanget har emeller-
tid ändring av huvudkontorets förläggning icke varit aktuell.

LKAB har i sin skrivelse till den Eckerbergiska lokaliseringsutredningen
anfört ett flertal förhållanden som enligt bolagets mening talar för att hu-
vudkontoret borde kvarbli i Stockholm. Bl. a. har omnämnts den fortlöpan-
de kontakten med Grängesbergsbolaget, AB Malmexport och med institu-
tioner, organisationer och besökare i Stockholm m. m. En flyttning av hu-
vudkontoret från Stockholm skulle enligt bolaget innebära att en lokalorga-
nisation ändock måste finnas i Stockholm.

Nämnda lokaliseringsutredning har icke ansett föreliggande utrednings-
material tillräckligt för att kunna avväga för- och nackdelarna med utflytt-
ning av huvudkontoret, varför utredningen icke lämnat något förslag i
denna del.

Enligt stadens mening bör frågan om huvudkontorets förläggning i första
hand bedömas utifrån synpunkterna av att företaget beredes möjligheter
till effektivaste möjliga verksamhet. Det torde få anses sannolikt, att före-
tagets möjligheter till kontakter med malmköparna och dess möjligheter att
fortlöpande och effektivt kunna följa utvecklingen beträffande forskning-
en på malmförädlingsområdet, såväl inom landet som utomlands, ävensom
beträffande de marknadspolitiska följderna därav och utvecklingstenden-
serna på malmmarknaden är gynnsammare i Stockholm än i en ort i Norr-
botten. Skulle en utflyttning därtill medföra att någon form av förvaltning
ändock måste finnas i huvudstaden, kan detta vara en belastning för före-
tagets skötsel och därmed menligt påverka dess effektivitet och lönsamhet.
Ur dessa och andra synnerligen väsentliga synpunkter bör en ändring av
nuvarande förhållanden bli föremål för ingående utredning och prövning,
innan något ställningstagande kan ske.

Å andra sidan torde, såsom lokaliseringsutredningen framhållit, huvudkontorets förläggning till en ort, där en stor produktionsenhet är belägen, kunna medföra vissa fördelar ur ekonomiska och administrativa synpunkter. Huruvida dessa fördelar emellertid är av sådan storlek att desamma uppväger ovan berörda olägenheter undandrar sig stadens bedömande. Under alla förhållanden torde något klart ställningstagande icke vara möjligt att göra på grundval av nu föreliggande uppgifter och utredningar. Uppenbart är däremot att det icke är något särskilt intresse — allraminst ur kommunal synpunkt — att ändringar sker i bolagets förvaltning med risk för därav förorsakade svårigheter eller olägenheter för företagets effektiva och rationella skötsel. Det är icke ett intresse för berörda kommuner att medverka till en omlokalisering som kan ha till följd olägenheter för drift och ledning av denna synnerligen betydelsefulla industri. Företaget måste beredas de bästa möjligheter för sin verksamhet.

Såsom ovan anförts har den i motionen aktuella frågan ett samband med frågan om bolagets beskattning. Ur många aspekter är denna fråga av större räckvidd och betydelse än huvudkontorets förläggning. Skattefrågan tilldrar sig särskild uppmärksamhet på två vägar, dels genom huvudkontorsandelen och dels genom det s. k. malmfraktavtalet.

Beträffande huvudkontorsandelen har den praktiska tillämpningen icke uppfyllt det antagande som statsutskottet gjorde i sitt år 1956 avgivna och av riksdagen godkända utlåtande. I detta hänseende synes ändring f. n. endast kunna åstadkommas genom omprövning av kommunalskattelagens bestämmelser. En dylik omprövning är med hänsyn till verksamhetens art och frågans stora räckvidd befogad. Gruvföretagens naturligt betingade bundenhet till viss ort bör motivera särskild bedömning med hänsyn bl. a. till de i förhållande till huvudkontorskommunen alldeles särskilda krav som ställts på produktionskommunerna. Exempel härpå utgör den pågående exploateringen inom Svappavaarafältet. Starka skäl kan således anföras för en omprövning av bestämmelserna om huvudkontorsandelen i syfte att begränsa beskattningsandelen i huvudkontorsorten till lägre andel än vad som kommunalskattelagens nuvarande minimum i regel medger. En tillfredsställande lösning av denna fråga torde ur kommunal synpunkt på längre sikt vara mera betydelsefull än huvudkontorets förläggning.

En omprövning av malmfraktavtalet, vilket även i förbigående beröres i motionen, är för kommunerna av lika stor eller större vikt. Fraktavgifterna bör icke, som nu kan sägas vara fallet, fungera som ett slags exporttull på den viktiga exportprodukten. Härigenom påverkas malmbolagets ekonomiska möjligheter negativt. Nuvarande fraktsatser kan icke anses vara för berörda bandel trafikekonomiskt betingade, vilket i realiteten betyder att företagets verksamhet inom länet begränsas. Frågan har därför på sikt en synnerligen stor betydelse även ur den i motionen särskilt betonade lokaliseringssynpunkten.

Skulle emellertid en kommande utredning utvisa att en flyttning av huvudkontoret till ort inom Norrbottens län icke medför nackdelar för företaget, uppkommer frågan om valet av utflyttningsort. Detta val synes i sådant fall komma att stå mellan de båda produktionsorterna Gällivare-Malmberget och Kiruna samt utskeppningsorten Luleå. Utgångspunkterna härvid bör av naturliga skäl vara att huvudkontoret förlägges tillsammans med en stor produktionsenhet, där de största ekonomiska och administrativa fördelarna i form av förvaltningsmässig och annan samordning står att vinna. Dessa fördelar måste vid en förläggning till utskeppningsorten vara

tämligen begränsade enär den övervägande delen av utskeppningen sker och kommer att ske över Narvik, där antalet anställda till följd härav är betydligt större och där utskeppningen pågår året runt. Ur kommunikations-synpunkt är skillnaden mellan Luleå och Stockholm i förhållande till bolagets stora lokalförvaltningar icke av någon betydelse. Detta alternativ ger därför icke de åsyftade fördelarna i förhållande till nuvarande förläggning av kontoret. Den största ekonomiska och administrativa vinsten upp-nås uppenbarligen genom kontorets förläggning till Kiruna, där den stora lokalförvaltnings- och produktionsenheten finnes. Denna enhet kommer under de närmaste åren att ytterligare ökas genom tillkomsten av den inom staden belägna gruvan vid Svappavaara samt genom den ökade för-ädlingen i Kiruna C. Vid sådant förhållande synes det uppenbart att — om en utflyttning av bolagets huvudkontor från Stockholm kan finnas vara till fördel — kontoret bör förläggas till Kiruna. Denna uppfattning synes även ha präglat lokaliseringsutredningens uttalande i frågan.

Sammanfattningsvis får staden under hänvisning till det ovan anförda såsom sin utgångspunkt för frågans bedömning framhålla att huvudkontorets förläggning i första hand bör betingas av målsättningen att företaget beredes alla möjligheter att bedriva sin verksamhet på det effektivaste sättet. Huvudkontoret bör därför vara lokaliserat till den ort där detta syfte kan mest främjas. Ur Norrbottenskommunernas synpunkt och även ur lång-siktig lokaliserings-synpunkt i övrigt är en bedömning enbart på denna grund att förorda. Frågans uppenbara samband med spörsmålet om bolagets beskattning och malmfraktavtalet innebär att dessa förhållanden främst bör bli föremål för omprövning i ovan angiven riktning. Skulle därefter övervägandena leda till det resultatet att en flyttning av huvudkontoret från huvudstaden icke medför nackdelar för företaget, bör kontorets verksamhet förläggas tillsammans med bolagets största och mest betydelsefulla pro-duk-tionsenhet.

Luleå stad

För norrbottningarna i gemen innebar ovedersägligt statsmakternas be-slut i fråga om LKAB:s huvudkontors förläggning liksom deras ställnings-tagande till vissa andra organisatoriska spörsmål i samband med bolagets förstatligande en stor besvikelse. De uttalanden, som i riksdagen gjorts i debatten om inlösningsen av TGO:s aktier, samt vad statsutskottet anført och chefen för finansdepartementet angivit i direktiven för Organisations-kommittén för LKAB hade ingivit förhoppningar om att ledningen för det-ta för länets näringsliv så betydelsefulla företag skulle få sin huvudort inom länet och även i övrigt få en fastare förankring här, än vad som tidi-gare varit fallet. I skrivelse till organisationskommittén den 23 augusti 1955 ifrågasatte också länsstyrelsen i länet på anförda skäl om det icke vore lämpligt, att det blivande statliga gruvbolagets huvudförvaltning förlades till någon plats inom Norrbotten. Frågan diskuterades sedermera vid över-läggningar i Kiruna den 27—28 oktober 1955 mellan organisationskom-mittén och representanter för länsstyrelsen, Norrbottens läns landsting, malmkommunerna, LKAB och av inlösenfrågan berörda arbetstagarorgani-sationer. Samtliga företrädare för länet tryckte därvid under skilda moti-iveringar starkt på att huvudkontoret skulle förläggas till Norrbotten. Här-vid underströks från flera håll särskilt den stimulans för länet i dess helhet detta skulle innebära. Vad lokaliseringen inom länet angår rådde bland

malmkommunerna enighet om att förläggningsorten borde vara Luleå. Några direkta erinringar från organisationskommitténs sida föranledde icke dessa diskussionsinlägg av länsrepresentanterna. Det enda yttrande, som förekom från den sidan, var ett påpekande från kommittéledamoten Berggren om det i det dåvarande LKAB:s huvudkontor intima samarbetet mellan försäljningsavdelningen och övriga avdelningar och detta samarbets betydelse för en riktig skötsel av företaget.

Mot bakgrunden av vad som sålunda förevarit hade man nog som sagts i allmänhet tänkt sig, att kommittén skulle intaga en mer positiv attityd emot de norrbottniska önskemålen än som blev fallet. Kommittén avfärdade norrbottningarnas propos om huvudkontoret rätt knapphändigt. Den sade härom följande: »Som framgår av skrivelsen» — den åsyftade skrivelsen är länsstyrelsens förenämnda skrivelse den 23 augusti 1955 — »har länsstyrelsen gjort sin hemställan om förläggning av LKAB:s huvudkontor till Norrbottens län beroende av om bolagets drift frigöres från den existerande organisatoriska och administrativa samordningen med TGO. Jämväl vid organisationskommitténs överläggningar med representanter för Norrbotten har man utgått från liknande förutsättningar. Överenskommelsen mellan staten och TGO om fortsatt samarbete i fråga om försäljnings- och skeppningsorganisationen nödvändiggör ett nära samarbete mellan LKAB:s huvudkontor och den för LKAB och TGO gemensamma försäljningsorganisationen samt TGO:s skeppningsorganisation. Det torde icke vara rationellt att försvåra ett sådant samarbete, som förutsätter praktiskt taget daglig kontakt mellan LKAB:s ledning och ledningen för den med TGO gemensamma försäljningsorganisationen ävensom med ledningen för TGO:s rederiföreelse, genom att placera LKAB:s huvudkontor i Norrbotten. Under sådana förhållanden saknar organisationskommittén anledning att närmare ingå på frågan om en förflyttning av LKAB:s huvudkontor från den ort, där TGO:s huvudkontor är beläget.»

Det synes och som om kommittén velat förringa betydelsen ur norrbottnisk synpunkt av var huvudkontoret är beläget. Kommittén sade sig nämligen antaga att vid huvudkontoret, förutom rutinpersonal, endast komme att vara placerade något tiotal av företagens stora tjänstemannastab. Ur detta yttrande kan mellan raderna utläsas, att enligt kommitténs mening huvudkontorets förläggning till Norrbotten icke kunde ha den stimulerande inverkan på länets utveckling, som dess innevånare hoppades på. Trenden i fråga om huvudkontorets personaluppsättning synes dock vara en helt annan än den kommittén antog. Därpå pekar, bl. a., nu föreliggande byggnadsplaner för huvudkontorets räkning.

Visserligen kan man i referaten av de från norrbottniskt håll gjorda uttalandena vid överläggningarna i Kiruna den 27—28 oktober 1955 icke, såsom organisationskommittén påstår, finna att ställningstagandet i fråga om huvudkontorets förläggning gjorts beroende av att bolagets drift »frigöres från den existerande organisatoriska och administrativa samordningen med TGO», men självklart är, att vid den bedömningen företagsekonomiska synpunkter måste tillmätas avgörande betydelse. I likhet med reservanten i organisationskommittén, landstingsdirektören Wiklund, fann emellertid staden i skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 april 1956, i vilken staden framlade sina synpunkter på organisationskommitténs betänkande — staden likalitet som övriga malmkommuner och landstinget hade icke fått betänkandet på remiss men tillät sig likväl göra sin stämma hörd — skälen för huvudförvaltningens förläggning till huvudstaden föga övertygande. Staden är allt-

fort av samma mening. Det är möjligt, att sådana skäl finnas, men hitintills ha de icke framlagts. Snarare vill man ur tillgängliga handlingar utläsa, att den av länsstyrelsen gjorda, av organisationskommittén citerade förut-sättningen för huvudkontorets förläggning till Norrbotten infriats i och med att ett för LKAB och TGO gemensamt särskilt försäljningsbolag bildats för handhavande av synnerligen omfattande och viktiga uppgifter i försäljningsarbetet. Härigenom har i allt väsentligt frigörandet från TGO skett och LKAB:s delägarskap i det samägda bolaget synes icke motivera att dess huvudkontor skall kvarbli i Stockholm. Väl sköts väl själva försäljningsförhandlingarna av LKAB men dessa röra sig, såsom motionärerna framhållit, i regel om årsförsäljningar och böra alltså utan olägenhet kunna försiggå här i Norrbotten likaväl som i Stockholm. De delar av försäljningsarbetet, som fordra kontinuerlig tillsyn och uppföljning, synas i huvudsak vara överlåtna att med stor självständighet skötas av försäljningsbolaget och dess utländska dotterföretag (jfr §§ 7—12 i avtalet om försäljningssamarbete). Man kan icke komma till annat resultat än att talet om behovet av dagligt samarbete med detta försäljningsbolag är överdrivet. Samma är förhållandet vad angår skeppningarna.

Såvitt staden kan bedöma ha de dominerande arbetsuppgifterna för LKAB:s ledning alltsedan förstatligandet varit att bemästra de problem, som uppkommit i samband med övergång från dagbrott till underjordsbrytning, samt att rationalisera driften vid gruvorna och i utskeppningshamnarna, och för lösandet av de uppgifterna förefaller det i allt fall för den, som utifrån följer arbetet, att det borde vara en avgjord fördel, om ledningen vore förlagd i närheten av den plats, där dessa problem finnas. Där är en direkt och kontinuerlig kontakt med problemen och de människor och samhällen, som äro beroende av problemlösningarna, av avgörande betydelse.

Staden saknar anledning att på nu tillgängligt material frånga den åsikt, den tidigare deklarerat, bl. a. i ovannämnda skrivelse den 6 april 1956 — snarare har utvecklingen styrkt den i dess ståndpunkt. Staden ansluter sig till vad motionärerna anfört och hemställer alltså, att länsstyrelsen ville uttala sig för bifall till motionen.

Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott

Från landstingets synpunkt måste det betraktas som ett naturligt och angeläget önskemål, att LKAB:s huvudförvaltning blir förlagd till Norrbotten. När denna fråga var aktuell år 1956, sökte man på allt sätt också från landstingets sida påverka utvecklingen i sådan riktning, tyvärr dock utan framgång. Huruvida förhållandena numera ändrats därhän, att en flyttning av huvudkontoret skulle kunna komma till stånd, undandrager sig förvaltningsutskottets närmare bedömning. Väsentligt torde i detta sammanhang bl. a. vara, hur man inom LKAB:s ledning nu bedömer denna fråga. För den händelse en flyttning av huvudkontoret icke heller nu skulle kunna genomföras, kan och bör emellertid enligt utskottets mening en rimligare andel av beskattningsunderlaget för LKAB:s verksamhet tillföras länet genom ändringar i skattelagstiftningen.

Länsstyrelsen i Norrbottens län

Vid behandlingen under 1956 års riksdag av frågan om lokaliseringen av LKAB:s huvudkontor anfördes enligt statsutskottets utlåtande åtskilliga synpunkter, som kunde anses tala till förmån för en förläggning av kontoret till Norrbotten. Detta resulterade i att riksdagen i samband med beslutet om huvudkontorets stationering till Stockholm ansåg sig böra göra följande uttalande: »Skulle emellertid erfarenheten visa att en förflyttning av huvudkontoret till Norrbotten kan verkställas utan nackdelar för bolaget, bör frågan härom upptagas till förnyad prövning».

Frågan om den framtida lokaliseringen av huvudkontoret lämnades härigenom öppen tills vidare.

I sitt nyligen avgivna betänkande (SOU 1963: 69) har lokaliseringsutredningen rörande statlig verksamhet emellertid aktualiserat frågan om en utflyttning av LKAB:s huvudkontor och därvid bl. a. anført följande: »Lokaliseringsutredningen har vid sina överväganden funnit det uppenbart, att en utflyttning av LKAB:s huvudkontor förutsätter en omläggning av nuvarande former och rutiner för samarbetet med Grängesbergsbolaget och AB Malmexport. Det skulle vara värdefullt för lokaliseringsfrågans bedömning att få möjligheterna till en sådan omläggning belysta. Nu föreliggande material gör det svårt för utredningen att avvåga de verkliga fördelarna och nackdelarna vid en utflyttning av LKAB:s huvudkontor. I LKAB:s skrivelser synes man ha lagt mindre vikt vid huvudkontorets samarbete med lokalförvaltningarna i Norrbotten. Såvitt lokaliseringsutredningen kan bedöma torde dock huvudkontorets förläggning tillsammans med en stor produktionsenhet kunna innebära fördelar från ekonomiska och administrativa synpunkter. Kontakter och samarbete med de stora lokalförvaltningarna i Norrbotten borde kunna främjas, om LKAB:s huvudkontor förlades exempelvis till Kiruna. Det förefaller icke osannolikt, att antalet befattningshavare skulle kunna nedbringas genom administrativ samordning med lokalkontoret på platsen. Såvitt utredningen kan bedöma bör även sådana frågeställningar belysas och ingå bland de premisser, som bör bli avgörande för frågans slutliga lösning.»

Länsstyrelsen delar lokaliseringsutredningens här citerade uttalande och vill i övrigt anförda följande.

Enligt länsstyrelsens uppfattning är förläggningen av ett företags huvudkontor främst en fråga om effektiviteten i företags skötsel. Länsstyrelsen saknar kompetens att bedöma, huruvida en förflyttning av LKAB:s huvudkontor till Norrbotten skulle innebära sänkt effektivitet och ekonomisk resultatförsämring. Även ur länets synpunkt är en sådan utveckling ej önskvärd. Denna fråga kan säkrast bedömas av företags styrelse och ledning.

Enligt LKAB:s skrivelse till lokaliseringsutredningen skulle en förflyttning av huvudkontoret leda till dubbelorganisation, högre omkostnader och andra olägenheter. Om så är fallet, vilket undandrar sig länsstyrelsens bedömande, vill länsstyrelsen framhålla angelägenheten av att så stor del av huvudkontoret som möjligt förlägges till Norrbotten genom en ändamålsenlig delegering av huvudförvaltningens arbetsuppgifter till lokalförvaltningarna. Betydelsen härav vill länsstyrelsen i princip närmare utveckla.

Kommittén för näringslivets lokalisering har i sitt betänkande »Aktiv lokaliseringspolitik» starkt understrukit den industriella miljöns betydelse för lokalisering av industrier till en ort. Mot denna bakgrund synes det

länsstyrelsen uppenbart, att en förläggning av ett huvudkontor av den storleksordning varom här är fråga skulle utgöra en väsentlig och önskvärd stimulans för den industriella utvecklingen på lokaliseringsorten och för länet i övrigt.

Den högt utbildade tekniska, ekonomiska och administrativa expertis, som ingår i LKAB:s huvudförvaltning, skulle enligt länsstyrelsens mening vid sidan av de ordinarie arbetsuppgifterna i hög grad kunna berika den industriella miljön och främja näringslivets utveckling i länet. Härtill kommer den rent psykologiska betydelsen av att ett företag av LKAB:s storlek flyttar sitt huvudkontor till länet.

Om av företagsekonomiska skäl en flyttning av hela huvudkontoret ej bör ske, är det dock ur ovan angivna synpunkter av stor betydelse för länet, att LKAB:s förvaltningspersonal i största möjliga omfattning placeras i Norrbotten och att huvudkontoret i Stockholm ej har mer stabspersonal än vad företagets ändamålsenliga skötsel kräver.

Länsstyrelsen vill i detta sammanhang även beröra skattesynpunkterna.

Enligt statsutskottets utlåtande nr 155/1956 räknade utskottet med att det inom ramen för gällande skattelagstiftning skulle föreligga möjlighet att bestämma huvudkontorsandelen för kontorets beskattning till allenast 5 % av den i Sverige beskattningsbara inkomsten. Procenttalet har emellertid genom taxeringsmyndigheternas prövning numera fixerats till 7,5 % av inkomsten. Med hänsyn till den betydelse en sänkning av huvudkontorsandelen skulle få för vederbörande primärkommuners och landstingets inkomster synes det angeläget, att en omprövning av kommunalskattebestämmelserna snarast kommer till stånd.

Sammanfattningsvis vill länsstyrelsen framhålla, att det ur länets synpunkt är ett naturligt och angeläget önskemål att LKAB:s huvudkontor förlägges till Norrbotten. Om detta ej anses böra ske på grund av försämrad effektivitet i företagets skötsel, vilket länsstyrelsen ej kan bedöma, anser länsstyrelsen det vara av stor betydelse för länet, att största möjliga del av huvudkontorets förvaltande personal placeras i länet. Vidare bör enligt länsstyrelsens mening en rimligare andel av beskattningsunderlaget för LKAB:s verksamhet tillföras länet genom ändring av skattelagstiftningen.

Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag

Då frågan om förläggningen av LKAB:s huvudkontor behandlades vid 1956 års riksdag, uttalade riksdagen, att frågan borde upptagas till förnyad prövning, om erfarenheten skulle visa, att en förflyttning av huvudkontoret till Norrbotten kunde verkställas utan nackdelar för bolaget. Uttalet gjordes vid en tidpunkt, då den nya ordning, som skapats genom olika avtal i samband med statsinlösen av aktier i LKAB, ännu icke trätt i kraft. Detta skedde först den 1 oktober 1957.

Erfarenheten under de gångna åren har visat, att huvudkontorets förläggning till Stockholm är riktig ur företagets effektivitetssynpunkt. Vid frågans tidigare behandling hade särskilt framhållits, att försäljnings- och skeppningssamarbetet med Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund skulle underlättas genom förläggning av LKAB:s huvudkontor till Stockholm. Denna synpunkt har — tvärtemot motionärernas uppfattning — av utvecklingen understrukits på ett sätt, som 1956 icke kunde helt förutses. Den hårdnande konkurrensen på marknaden jämte de mycket snabba tekniska förändringarna i fråga om de metallurgiska processerna har i hög grad

komplikerat de med marknadsföringen av malmen sammanhängande verksamheterna. Prispolitik och marknadsinriktning samt bestämmande av kapacitet, produktionsvolym och kvalitetsinriktning är avhängiga av informationer från marknaden. En pålitlig och smidig kontraktsavveckling har vidare i den skärpta konkurrensen blivit allt betydelsefullare. Dessa omständigheter medför, att företagsledningen med stöd av försäljnings- och annan stabspersonal i allt högre grad måste ha sin uppmärksamhet inriktad på marknadsförhållandena.

En annan omständighet av vikt är, att LKAB vid organisationen av sin administration beaktat att till Stockholm endast förlägga sådan verksamhet, som av trängande skäl måste dit förläggas. Av inemot 1 500 tjänstemän finns sålunda vid huvudkontoret i Stockholm totalt endast 66 personer. En del huvudkontorspersonal är förlagd till Norrbotten, där 46 anställda tillhör huvudkontoret, avlönas därifrån och innehar för företaget centrala funktioner, avseende transportplanering, geologi, kontorsrationalisering, malmbehandlingsforskning m. m. Då en sådan organisationsprincip följts, är det icke överraskande att vid en analys av Stockholms-personalens arbetsuppgifter finna, att större delen av personalen måste bli kvar i Stockholm vid en eventuell förflyttning av vad som benämnes »huvudkontoret». Denna personal utgör för närvarande samtidigt stabsorgan för direktionen. Vid en förflyttning av direktionen skulle den i Stockholm placerade personalen icke längre kunna fullgöra sina stabsfunktioner utan måste på ur organisatorisk synpunkt oklart sätt dubbleras med stabspersonal på direktionens förläggningssort.

Ett företag, som icke kan ha hela sin verksamhet förlagd till en plats, har alltid att avväga fördelar och nackdelar, som är förenade med lokaliseringen av olika delar av verksamheten, bl. a. direktionens förläggning. Konferenser och föredragningar inom företaget kan planläggas på ett rationellt sätt, oavsett om resorna till och från sådana konferenser är något längre eller kortare. Sålunda kan LKAB:s direktion behandla lokalt vid olika förvaltningar föreliggande frågor under sammanhängande sammanträdesperioder med effektivt utnyttjande av 10—14 på varandra följande dagar. Konferenser och förhandlingar med utomstående kan däremot icke planläggas på motsvarande sätt som de interna konferenserna, eftersom utomstående parter har stort inflytande på val av tidpunkter. Vid en förläggning av huvudkontoret långt från Stockholm, där de flesta i Sverige förekommande externa kontakterna måste tagas, skulle ledande personal tvingas till ideligt resande med mycken spilltid mellan sammanträdena. Icke minst direktionens resor skulle därvid bli så talrika, att direktionens inre samarbete skulle allvarligt försväras. De interna konferenserna skulle däremot komma att organiseras i stort sett såsom för närvarande med mycket obetydliga vinster i restider.

Av det sagda framgår, att begreppet »huvudkontor» ingalunda är entydigt. Om LKAB hade sin verksamhet förlagd till en plats, vore det tänkbart att ha ett enda kontor med inemot 1 500 anställda. För närvarande är huvudkontoret reellt och formellt fördelat på Stockholm och Norrbotten, men därtill har till förvaltningarna delegerats arbetsuppgifter, som i de flesta företag handlägges inom ett huvudkontor. En hel del av den i Stockholm bedrivna verksamheten måste alltid utövas där.

I anledning av den utredning rörande lokalisering av statlig verksamhet, som redovisats i betänkandet SOU 1963: 69, gjorde LKAB en utredning om huru stort Stockholms-kontor, som LKAB måste ha, om direktionen för-

lades till annan plats. I dagens läge skulle det ofrånkomliga Stockholmskontoret, utöver försäljningspersonal, omfatta ca 45 personer, en naturlig följd av att decentraliseringen av LKAB:s administrativa verksamhet redan drivits så långt som den rimligen kan drivas. Detta förhållande bör hållas i minnet vid bedömningen av de lokaliseringpolitiska skäl, som från olika håll anförts för huvudkontorets förflyttning.

Motionärerna anger, att »en kraftig och ständig ökning» av antalet anställda vid huvudkontoret har ägt rum och illustrerar detta med personalsiffrorna 44 år 1957 och 78 år 1963. LKAB vill erinra om, att långt in på 1956 hade LKAB:s nya huvudkontor en anställd, nämligen den blivande verkställande direktören, och 1957 fanns det minimum av personal, som i startögonblicket för den nya organisationen var oundgängligen nödvändigt. I siffran 78 är inräknade 12 personer, anställda vid kurs- och semestergården Rosenön, som icke ligger i Stockholm och icke torde kunna flyttas. Ökningen av till huvudkontoret hörande personal har under de gångna åren väsentligen skett i Norrbotten. Vänner av decentraliserad administration torde i LKAB snarare kunna finna ett ideal än ett exempel på förkastlig och kraftig tillväxt av central stabspersonal.

Det synes vara väsentligen två motiv, som ligger bakom önskemålen inom vissa kretsar, att LKAB:s huvudkontor skulle flyttas till Norrbotten. Det ena önskemålet är att minska folkmängden i Stockholm och öka den i Norrbotten. Det rör sig dock, som framgår av det sagda, om ett så ringa antal personer, att synpunkten förefaller oviktig i förhållande till följderna för företagets skötsel av en opraktisk organisation. Den andra synpunkten är, att genom en förflyttning av huvudkontoret Stockholms stad skulle göra en förlust av skatteunderlag och Norrbotten en vinst. Den sistnämnda frågan har upptagits i andra motioner vid årets riksdag men kan dock förtjäna någon belysning i nu förevarande sammanhang, då det otvivelaktigt är skattefrågan, som i den allmänna debatten tilldragit sig det största intresset i samband med lokaliseringsfrågan.

Tidigare betalade LKAB i Stockholm skatt på 10 % av sin i Sverige beskattningsbara inkomst. Efter statsinlösen fastställde Mellankommunala prövningsnämnden motsvarande procentsats till 5. Kammarrätten höjde emellertid procentsatsen till 7,5 synbarligen med hänsynstagande till att även försäljningsbolaget är beläget i Stockholm. Regeringsrätten fastställde detta utslag. Om försäljningsbolagets personal fördelas i proportion till malmförsäljningarnas omfattning på de tre företag bolaget betjänar, nämligen LKAB, TGO och Lameco, skulle inom bolaget 20 personer arbeta för LKAB:s räkning. Bolaget fungerar som försäljningsavdelning inom LKAB. Man finner sålunda, att LKAB i sin huvudkontorsverksamhet i Stockholm sysselsätter $66 + 20 = 86$ personer och i Norrbotten 46 av en sammanlagd personalstyrka på över 7 000 personer. Personalen i Stockholm utgör sålunda ca 1,2 % av företagets totala personal. Då det väsentligen är de anställda, som orsakar kommunerna utgifter, kan lätt intrycket uppstå, att fördelningen på kommunerna av det från LKAB härrörande skatteunderlaget är orättvis i förhållande till de utgifter LKAB orsakar olika kommuner. Detta kan vara en fråga om skattelagstiftningens utformning eller en tolkningsfråga. Det synes däremot irrationellt att söka komma till en annan ordning genom att organisera företaget på ett ineffektivt sätt, vilket kunde orsaka förluster av helt annan storleksordning än de skattebetyg, om vilka Stockholms stad och Norrbottens-kommunerna konkurrerar. LKAB erlade för verksamhetsåret 1962 till Stockholms stad skatt med 2,55

milj. kr., vilket belopp med hänsyn till den verksamhet LKAB under alla förhållanden måste bedriva i Stockholm icke kan tänkas bli i sin helhet överfört till Norrbotten. Till kommuner och landsting i Norrbotten erlade LKAB för samma år skatt med 37,66 milj. kr.

LKAB finner sålunda intet av de anförda motiven för en flyttning av huvudkontoret vara av sådan styrka, att de kan anses överväga de skäl för företagsorganisationen, som företagsledningen funnit avgörande.